

*Кіровоградська обласна бібліотека
для дітей ім. А. П. Гайдара*

**Відділ у справах розвитку
дитячих бібліотек і маркетингу**

*Місце книги
у світі захоплень дитини –
користувача сільської бібліотеки*

*підсумки
обласного соціологічного дослідження*

м. Кіровоград

200

Відповідальна за випуск:

Т. Манжула,
директор

Редактор:

О. Ліпей,
заступник директора з наукової роботи

Укладання матеріалу, комп'ютерний набір:

Н. Расторгуєва,
завідуюча відділом у справах розвитку
дитячих бібліотек і маркетингу

Комп'ютерна верстка:

С. Снегірьов,
Інженер

Сьогодні педагоги, батьки, бібліотекарі з тривогою говорять про те, що діти дедалі менше читають, престиж читання знизився і перевага віддається іншим дозвіллевим заняттям – спілкуванню з ровесниками, перегляду телепрограм, прослуховуванню сучасної музики тощо.

Відділ у справах розвитку дитячих бібліотек і маркетингу ОДБ ім. А.П.Гайдара поставив за мету виявити, наскільки читаючими є юні жителі сіл області; їх уподобання та інтереси; місце, яке займає книга в структурі вільного часу та світі їх захоплень.

Відбір респондентів відбувався методом випадкової вибірки. Чисельність опитуваних мала скласти 10% від загальної кількості користувачів-дітей окремої сільської бібліотеки. Сільська бібліотека, в якій нараховувалося до 50 читачів, надала 5 анкет.

У дослідженні взяли участь користувачі з 429 сільських бібліотек 19 районів області. Всього було проанкетовано 3 тис. 953 респонденти, учнів 5-8 класів.

Аналіз структури читацької аудиторії за статтю засвідчив, що читачі – дівчатка складають 58,3%, а хлопці – 41,7% від загальної кількості опитаних. Учні старших класів взяли більш активну участь в опитуванні, а саме: 7 кл. – 26,3%; 8 кл. – 30,8%; 5 кл. – 22,8%; 6 кл. – 20,1%.

У результаті обробки анкетних даних було встановлено, що читання в житті учнів 5-8 класів – юних мешканців сільської місцевості, і хлопчиків, і дівчаток, займає ведуче місце. Відповідаючи на питання „Твої заняття у вільний час” 62,6% респондентів (39,8% дівчат, 22,8% хлопців) на перше місце поставили **читання**. Потім називаються: перегляд телевізійних передач (35,7% дівчат і 22,7% хлопців); спілкування з друзями (відповідно – 30,1% і 17,3%); прослуховування музики (29,6% і

18,2%). Також, усім підліткам подобається гратися на вулиці та займатися фотографуванням. Але, якщо дівчаткам у вільний час більше подобається ходити на природу -16,4%, у гості – 7,8%, на дискотеку – 13,6%; займатися рукоділлям – 14,5%, малюванням – 10,4%, колекціонуванням – 6%; відвідуванням гуртків – 15,6%, то хлопчики віддають перевагу різноманітним іграм: спортивним – 13,6%, комп’ютерним - 13,3%, настільним – 8%, рибній ловлі – 14%, майструванню – 8,2%.

На питання „Якому з занять ти приділяєш найбільше вільного часу?” респонденти одностайно відповіли: читанню, перегляду телепередач, спілкуванню з друзями, прослуховуванню музики, спортивним іграм. Різниця спостерігається лише у відданні переваги одних занять над іншими респондентами за статтю. Якщо у дівчаток на першому місці стоїть **читання** (30,2%), то у хлопців - „**дивитися телевізор**” (16,8%).

<u>Види занять</u>	<u>дівчата %</u>	<u>хлопці %</u>
читання	30,2	14,3
перегляд телепередач	22,7	16,8
спілкування з друзями	19,5	9,3
прослуховування музики	16	
заняття спортом		9,5
колекціонування	6	3,6
відвідування гуртків	15,6	7,7

І дівчатка, і хлопчики у вільний час люблять колекціонувати – 15,6%, відвідувати гуртки – 23,3%. При чому, із загальної кількості респондентів більше саме дівчатка займаються колекціонуванням – 6% (3,6% хлопців) та відвідуванням гуртків – 15,6% (7,7% хлопців).

Дівчата найбільше колекціонують календарики, фантики, наклейки, паперові ляльки та іграшки, прикраси, монети, марки і листівки. Причому, дівчаткам молодших класів подобається цим

займатися більше ніж старшокласникам. Хлопці ж віддають перевагу колекціонуванню марок, наклейок, фішок та монет.

Серед респондентів-дівчат користуються популярністю гуртки: танцювальний, з різних видів рукоділля, спортивний, музичний (хоровий, вокальний), літературний, драматичний. Респонденти-хлопці засвідчують, що їм більше подобається займатися в гуртках: спортивних (футбольному, волейбольному, з різних видів боротьби тощо), інформатики (робота на комп'ютері), музичних; технічного, математичного та природничого спрямування.

Відповіді респондентів на питання „До яких занять залучається вся сім'я?” свідчать, що книга залишилася у пріоритетах духовних цінностей української сім'ї, хоча, ведуче місце в сімейному дозвіллі за **телебаченням**, про що говорять відповіді 31,5% респондентів – дівчат і 22,2% хлопців. **Читання** зайняло друге місце у рейтингу занять до яких залучається вся сім'я, що підтвердили 21,6 % юних користувачів. Далі діти називають: похід на природу – 13,9 %, прослуховування музики – 7,3 %. Окрім того, дівчатка виділяють зайняття рукоділлям, а хлопці – рибну ловлю. Разом з тим, стурбованість викликає той факт, що більше 40 % респондентів, або ж зовсім не відповіли на це питання, або ж стояла відповідь „ні до яких”.

У ході дослідження ставилося завдання виявити, який *відсоток сімей мають домашні бібліотеки і настільки вони багаті різноманітною друкованою продукцією.* З оброблених даних видно, що не у всіх дітей є домашні бібліотеки. Із загальної кількості респондентів лише 58% мають в домашній бібліотеці книги, 35,4% – відеокасети, та 42,6% – аудіопродукцію. В основному, домашні зібрання нараховують незначну кількість документів. Так, 37,8% респондентів вказали, що в їхніх

бібліотеках нараховується до 50 одиниць книг, відео та аудіокасет.

від 50 до 100 одиниць % респондентів, більше 100 одиниць % респондентів

книги	13,7	5,9
аудіо касети	4,5	0,9
відео касети	1,8	0,5

Багатогранність захоплень, які властиві підліткам, відповідно позначаються на їхніх читацьких, глядацьких і слухацьких уподобаннях. Закономірним є і той факт, що інтереси та запити читачів-дітей з віком зростають і урізноманітнюються.. Це видно з відповідей на питання „Що ти найчастіше читаєш, дивишся, слухаєш?” Так, у колі читання школярів 5-6 класів переважають пригоди 17,3%, казки 15,7% та фантастика - 11,9%. Для учнів 7-8 класів характерний прояв інтересу до книг пригодницьких залишається і складає 21,4% . Разом з тим з’являється потяг до фантастики і детективів (19,2% та 14,9% відповідно), історичних творів – 11,6%, а також літератури про кохання – 12,5% (у читанні дівчат). До того ж усі респонденти з задоволенням читають книги про природу та гумористичні твори. Звичайно, левину долю в репертуарі читання учнів займають книги за шкільною програмою, на що вказали – 47,1 % опитаних.

Слід також відзначити активне звернення дітей до періодичних видань: 14,5% респондентів читають газети і 57,2% – журнали.

Що стосується ставлення до згаданої вище літератури респондентів різної статі та віку, то особливої різниці, крім зростання інтересу до неї, в цілому, в ході дослідження виявлено не було.

Глядацькі уподобання підлітків докорінно відрізняються і за статтю і за віком. Дівчаткам 5-6 класів більше подобається

дивитися мультфільми - 13,6%, телесеріали - 12%, у той час, як хлопчики цього ж віку віддають перевагу бойовикам – 8,7%, а вже потім мультфільмам – 7,6%. Комедії і фільми жахів займають третє і четверте місця серед їхніх читацьких уподобань.

Дівчата 7-8 класів люблять дивитися телесеріали - 19,4%, комедії - 14,4% та романтичні фільми - 12,9%, мультфільми ж, усього - 9,5%. А хлопці - бойовики - 12,6%, комедії - 9,2%, фільми жахів - 8,6% та детективи - 8,1%. Усім без винятку підліткам подобається дивитися різноманітні пізнавальні передачі: природничі, історичні, ігрові, спортивні.

Музичні „симпатії” більшості респондентів віддані поп-музиці – 50,3%, репу – 20,6%. Надалі уподобання розходяться: дівчатам подобається класична музика, хлопцям – хеві-метал. Також популярними серед підлітків є: шансон, рок, джаз, панк-рок, хіп-хоп.

Чому все ж таки діти звертаються до книги, **читання** і віддають їм перевагу, не дивлячись на наявність альтернатив проведення дозвілля. На думку 34,9% респондентів – „читання збагачує інтелект”; 30,9% вважають, що це допомагає краще зрозуміти життя і себе; 30,3% написали: „книга розширює знання про улюблене захоплення”; 18,3% - отримують естетичну насолоду. Крім цього, діти відповіли: „читаю тому, що подобається, цікаво, допомагає у навчанні, це - спосіб відпочинку”.

Відповіді респондентів на питання „*Чим допомагає бібліотека у твоєму хобі?*” дають змогу стверджувати, що бібліотека на селі - це майже єдиний заклад, де дитину можуть вислухати, порадити та допомогти підібрати певну літературу, в тому числі, і про улюблене заняття, просто поспілкуватися. Так, 62,9% респондентів відповіли, що бібліотека допомагає їм книгами, 48,8% – періодичними виданнями; 35,9% підлітків зазначили, що бібліотека допомагає порадою; 12,8% - що „це місце, де тебе просто вислухають” і „нічим” – засвідчили 2,4% .

Але є частина підлітків, які „**не читають**”. Вони склали більше ніж третину опитаних - 37,4%. Діти вказують різні причини „нечитання”: важко

дістати хорошу книгу – 7,2%, не люблю – 4,1%, ліньки – 3,4%, не цікаво – 1,7%, а також „не вистачає часу”.

Це, на перший погляд, незначний відсоток від загальної кількості опитаних – учнів 5-8 класів – користувачів сільської бібліотеки. Але подібний факт повинен насторожити і бібліотекарів і організаторів дитячого читання. Адже „**нечитання**” підлітків знижує рівень їхнього інтелекту, здатність творчо мислити, краще володіти мовою, вміння грамотно висловлювати свої думки, спілкуватися, що, в свою чергу, спричиняє значне відставання рівня духовного росту цієї категорії дітей і підлітків.

Підсумовуючи результати проведеного дослідження, можна стверджувати, що воно дало можливість отримати різнобічну інформацію про читацькі, слухацькі та глядацькі уподобання дітей середнього шкільного віку; підтвердило, що книга, читання, займають одне з ведучих місць у структурі вільного часу та розширенні знань дівчаток і хлопчиків - користувачів сільських бібліотек.

Разом з тим, бібліотекарям слід звернути увагу на дітей, які з різних причин не читають. Звичайно, змусити читати і відвідувати бібліотеку підрастаюче покоління не можна, а ось зацікавити – необхідно й важливо. Бібліотекам слід ширше застосовувати різноманітні форми і методи роботи. Практикувати оформлення окремих виставок, де звертати увагу на книги, які подобалося читати відомим особистостям, кумирам підлітків; залучати цих дітей до підготовки і проведення різноманітних інтелектуально - пізнавальних заходів; конкурсів на кращого читця; занять із бібліотечно – бібліографічної грамотності з елементами гри. Слід звернути увагу на співпрацю з батьками: проведення днів батьків, сім’ї та сімейного читання; виступів на батьківських зборах у школах; залучення членів сімей до участі у масових заходах .

Тільки спільні зусилля бібліотекарів, педагогів і батьків зможуть підтримати бажання дітей читати, читання залишити ведучим у світі захоплень дітей, а книгу - бажаною і потрібною у кожному домі.

Анкета користувача.

Любий друже!

Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. А.П.Гайдара разом з сільською бібліотекою запрошує тебе взяти участь в *обласному соціологічному дослідженні „Місце книги у світі захоплення дитини – користувача сільської бібліотеки”*.

Завдяки цій анкеті, яка є анонімною, буде вивчено уподобання та інтереси твоїх однолітків по нашій області.

Із запропонованих питань *вибери варіанти* відповідей, **підкресливши їх, або ж допиши свої**. Сподіваємось, на твою відвертість.

Дуже вдячні за участь в анкетуванні та бажаємо тобі всіляких успіхів.

1. - Твої заняття у вільний час:

- читання; - *перегляд* ТБ, відеофільмів; - *прослуховування* музики, радіо;
- *похід*: на природу, у гості, на дискотеку; - *ігри*: настільні, комп'ютерні, спортивні, на вулиці;
- спілкування з друзями; - рукоділля; - малювання; - рибальство; - майстрування;
- фотографування; колекціонування

(уточни _____);

- відвідування гуртків

(уточни _____)

2. Якому з занять, зазначених у 1-у питанні, ти приділяєш найбільше вільного часу?

(напиши не більше 3-х відповідей) _____

3. До яких занять з перерахованих у 1-у питанні залучається вся твоя сім'я? (Допиши)

4. Скільки, приблизно, налічується в твоїй домашній:

- бібліотеці _____ книг
- відеотеці _____ касет, дисків
- аудіотеці _____ касет, дисків

5. Що ти найчастіше:

--- читаєш---

- казки, - пригоди, - детективи - про кохання, - фантастика, - про природу,
- гумор, - історичні твори, - за шкільною програмою, - газети, - журнали
- інше допиши _____

--- переглядаєш---

- мультфільми, - фільми жахів, - телесеріали, романтичні фільми, - комедії,
- бойовики, - фентезі, - детективи; інше допиши _____

---слухаєш---

- класичну музику, - рок-н-рол, - хеві - метал, - поп- музику, - реп, - фольклор,
- інше допиши _____

6. (Питання для тих, кому подобається читати). „Я читаю тому, що:
- це збагачує інтелект; - це допомагає краще зрозуміти життя і себе; - читання розширює знання про улюблене захоплення; - отримую естетичну насолоду;
- інше
допиши _____

7. (Питання для тих, кому не подобається читати). „Я не читаю тому, що:
- не люблю; - важко дістати хорошу книгу, журнал; - ліньки; - не цікаво;
- інше
допиши _____

8. Чим допомагає бібліотека у твоєму хобі?
- книгами; - журналами; - газетами; - просто місцем, де тебе вислухають;
- порадами бібліотекаря; - нічим; - інше
допиши _____

Зазнач, будь ласка: клас _____; статъ: - хлопчик - дівчинка